

1. Dane personalne

Hanna Krajewska

ur. 16 czerwca 1951 r. w Łodzi

zam. 00-159 Warszawa, ul. gen. Wł. Andersa 33 m. 134

2. Wykształcenie i stopnie naukowe

a) Wyższe 1974 r. – mgr filologii polskiej, Wydział Filologiczny Uniwersytetu Łódzkiego

b) Doktorat 1990 – dr nauk humanistycznych w zakresie historii, Wydział Filozoficzno-Historyczny Uniwersytetu Łódzkiego, rozprawa doktorska: „Życie filmowe Łodzi w latach 1896–1939”, promotor: prof. dr hab. Barbara Wachowska

3. Zatrudnienie i stanowiska

– Uniwersytet Łódzki, Instytut Teorii Literatury, Teatru i Filmu, pracownik naukowy, 1974–1979

– Archiwum Główne Akt Dawnych, Warszawa, pracownik naukowy 1979–1987, kierownik oddziału II 1987–1995

– Archiwum Polskiej Akademii Nauk, Warszawa, dyrektor, 1995-

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm):

a) tytuł osiągnięcia naukowego/artystycznego: „Protestanci w Łodzi 1815–1914. Między edukacją a ewangelizacją”

b) autor/autorzy, tytuł/tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa:

Hanna Krajewska, *Protestanci w Łodzi 1815–1914. Między edukacją a ewangelizacją*, Warszawa 2014, Seria: Monografie z Dziejów Oświaty, t. XLV, wyd. Instytut Historii Nauki Polskiej Akademii Nauk i Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR.

Publikacja wskazana jako osiągnięcie naukowe jest podsumowaniem ponad dziesięcioletnich badań i stanowi pierwszą próbę całościowego ujęcia problematyki edukacji i ewangelizacji prowadzonej przez ewangelików w Łodzi oraz wpływu tych działań na integrację i kultywowanie wartości protestanckich. Ramy czasowe obejmują lata 1815–1914.

Wiek XIX przyniósł istotne przeobrażenia zarówno dla samej Łodzi, która z małej mieściny przekształciła się w wielki ośrodek przemysłowy, jak i dla protestantów przybywających w licznych grupach przez cały ten czas do miasta. W ciągu stuletniej historii Łodzi ewangelicy na stałe wrosli w społeczność miejską. Przemiany związane były przede wszystkim z rozwojem liczebnym ludności ewangelickiej, która ani przedtem ani później już nigdy nie osiągnęła takiego wzrostu.

Obraz protestantyzmu w Łodzi w czasach Królestwa Polskiego jest zróżnicowany przez wielość reprezentowanych nurtów religijnych. Cechuje się ogromnym zaangażowaniem w sprawy religijne i dynamiką w relacjach z wiernymi. Procesy ewangelizacji i edukacji uaktywniały życie parafii. Protestanci tworzyli zbiorowość dla której praca najemna w przemyśle włókienniczym była główną formą przeżycia. Kult pracy legł u początku formowania się Łodzi. Jak idea pracy wpływała na rozwój i funkcjonowanie miasta, jaką rolę odgrywali protestanci, jaki był ich wkład w rozwój własnej społeczności ale także życia religijnego i kulturalnego miasta – to właśnie są cele badawcze niniejszej pracy. Aby uzyskać odpowiedź na te pytania skupiono się na ewangelizacji i edukacji protestantów, wychodząc z założenia, iż właśnie w tym obszarze poszukiwać można źródeł zaangażowania tego środowiska w pracę i aktywną działalność. Różnorodność form ewangelizacyjnych miała wpływ na powstanie, rozwój i funkcjonowanie parafii protestanckich. Wzajemne relacje z wiernymi uzyskiwano także poprzez edukację religijną. Idąc tropem środowisk wychowawczych, takich jak wspólnota Kościoła, rodzina, szkoła, stowarzyszenia, organizacje i ruchy kościelne próbowano uzyskać odpowiedź na pytanie o kierunek i formy działań ewangelizacyjnych ukierunkowanych na rzecz pogłębiania wiary i postaw protestanckich oraz związaną z nimi edukacją.

W niniejszej pracy przyjmuje się wielość znaczeniową ewangelizacji. Jest ona realizowana przez posługę słowa ale aby mogło być ono słyszane muszą być stworzone odpowiednie warunki do jego głoszenia. Koniecznym środowiskiem jest wspólnota wiernych, która działa w parafii i poprzez parafię. Na przykładzie Łodzi widać proces formowania się tej podstawowej jednostki organizacyjnej, związanej z wybudowaniem kościoła, powołaniem pastora, zaprowadzeniem nabożeństw, zapewnienia opieki duszpasterskiej. Nośnikiem treści ewangelizacyjnych stawała się muzyka, śpiewy religijne, koncerty, stąd ważna rola chórów i ich repertuaru. Ewangelizacji sprzyjały również działania charytatywne i misyjne. Te ostatnie dotyczyły całego obszaru relacji pomiędzy Kościołem a wiernymi, relacji mającej na celu stałe wychowywanie do życia wspólnotowego oraz nawracanie tych, którzy odeszli bądź utracili wiarę. Misja Wewnętrzna jest przykładem tego typu aktywności. Towarzyszyły jej

misje, których zadaniem było przepowiadanie świata Ewangelii. Realizowane były wśród pogan i Żydów. Jeszcze inną formą była działalność misyjna Kościołów protestanckich w celu pozyskania wiernych.

Cele ewangelizacyjne realizowane były dzięki edukacji również poprzez szkołę. Ewangelizacja i edukacja to dwie części składowe chrześcijańskiego procesu wychowawczego. W swojej pracy zajmuję się jedynie edukacją religijną. Była ona realizowana zarówno poprzez szkołę, wprzęgnięta w oficjalny system oświatowy jak i w prowadzonych przez wszystkie denominacje szkołkach parafialnych i podczas nauk confirmacyjnych. Szkolnictwo w Królestwie Polskim, w tym także w Łodzi ma swoją bogatą literaturę naukową ale oferta edukacyjna obejmowała nie tylko szkoły. Różne formy nauczania w parafiach są, dzięki moim badaniom pierwszą próbą całościowego opisu tego typu aktywności protestantów, podobnie jak i różne przejawy form ewangelizacji.

Jednak protestantyzm miał również inne, często quasi religijne odniesienia, które wiązały się bezpośrednio z propagowanym wzorem ewangelicznym. Jedną z tego rodzaju wartości była praca i pracowitość, innymi wstrzeźliwość, walka z nałogami, wspieranie biednych i potrzebujących a także innowacyjność w myśleniu i podejściu do spraw doczesności. Cechy te musiały kształtować się poprzez religijną edukację i szereg działań ewangelizacyjnych.

U zarania Łodzi zmieniającej się w duże miasto przybywali do niej przede wszystkim luteranie i to oni nadali ton całej społeczności protestanckiej. Dopiero w II połowie XIX wieku pojawiły się inne grupy protestanckie tworząc kolejne elementy mapy wyznaniowej miasta.

Fenomen Łodzi opisywało już wielu autorów. Także protestantom poświęcono niejeden artykuł, rozdział czy druk okolicznościowy. Nie było jednak dotąd publikacji, która by przedstawiała wszystkie grupy protestanckie działające w XIX i na początku XX wieku i ich wzajemne relacje.

Z przeprowadzonych badań wynika, iż bogata dokumentacja archiwalna została wykorzystana tylko częściowo. Dlatego też za najistotniejsze w pierwszym etapie przygotowania rozprawy uznałam zebranie w miarę kompletnej bazy źródłowej. Zajęło mi to kilka lat, ponieważ dokumenty dotyczące protestantów w Łodzi znajdują się w wielu archiwach i bibliotekach zarówno w Polsce jak i w Europie.

Luteranie, najlicniejsza grupa łódzkich ewangelików cieszyli się największym zainteresowaniem wśród historyków. Pomimo jednak licznych publikacji omawiających w

sposób mniej lub bardziej szczegółowy poszczególne problemy, całościowe opracowanie wymagało wielu ustaleń.

Największe liczebnie zbiory znajdują się w Archiwum Państwowym w Łodzi. Ważna i istotna jest dokumentacja związana z administracją państwową ale należą do niej także akta proweniencji kościelnej. Luteranie utrzymali po II wojnie światowej tylko jedną parafię (z czterech istniejących wcześniej). Wraz z zamknięciem parafii dokumenty zostały przekazane do Archiwum Państwowego w Łodzi. Kolejne archiwa, w których znajdują się dokumenty dotyczące łódzkich protestantów to Archiwum parafii OO. Jezuitów w Łodzi, Archiwum Główne Akt Dawnych i Archiwum Akt Nowych w Warszawie.

Informacje na temat łódzkich protestantów znaleźć można w wielu archiwach w Europie. Uzależnienie Łodzi w XIX i początkach XX wieku od rosyjskiej polityki skutkowało min. tym, iż w aktach Departamentu Obcych Wyznań Ministerstwa Spraw Wewnętrznych zapisano wiele na temat Łodzi i trochę na temat łódzkich protestantów. W pracy niniejszej sięgnęłam po akta dotyczące *sensu stricte* łódzkich ewangelików. Zachowane tu informacje są niezwykle cenne, ponieważ dokumentów na temat min. kantoratów zachowało się w innych archiwach niewiele. Archiwalia te przechowywane są w Centralnym Historycznym Archiwum w Petersburgu.

Przy opracowywaniu niniejszej rozprawy wykorzystano również dokumenty studiujących protestantów, późniejszych łódzkich pastorów. Akta znajdują się w Archiwum Państwowym w Tartu (dawniej Dorpat) w Estonii oraz w archiwum Uniwersytetu w Lipsku.

Jako uzupełnienie podstawy źródłowej posłużyły zasoby Archiwum Ojczyźnianego Niemców z Polski Centralnej i Wołynia w Mönchengladbach. Zgromadzono tu wiele pojedynczych informacji i danych przede wszystkim o łódzkich pastorach, wycinki prasowe i spuścizny osób związanych w różny sposób z Kościołem ewangelicko-augsburskim.

Łódzcy ewangelicy reformowani doczekali się niewielu opracowań. Pisano o nich rzadko i okazjonalnie. W trakcie badań udało się odkryć wiele nowych szczegółów. Największa dokumentacja znajduje się w Archiwum parafii Ewangelicko-Reformowanej, Archiwum Parafii Ewangelicko-Reformowanej w Zelowie oraz Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie, dział Rękopisów.

W Archiwum Państwowym w Katowicach przechowywana jest dokumentacja dotycząca Społeczności Chrześcijańskiej, która z terenów Górnego Śląska oddziaływała na środowisko łódzkie. Jej zaangażowanie opisane zostało po raz pierwszy w niniejszej publikacji.

Wspólnota herrnhutów ma bardzo bogatą literaturę naukową w języku niemieckim i przyczynkarską, jeśli chodzi o Łódź. W języku polskim, temat ten nie był poruszany. Opisując tę grupę uwzględniłam, po raz pierwszy dokumentację znajdującą się w polskich archiwach i w Archiwum w Herrnhut. Wspólnota ta, istniejąca do dzisiaj w Niemczech i w kilku innych krajach świata prowadziła w XIX i XX wieku szeroką działalność misyjną dlatego też w dokumentacji zachowana jest liczna korespondencja i sprawozdania.

Ślady działalności Wolnego Kościoła Reformowanego znaleźć można przede wszystkim w Archiwum Rady Synodu Kościoła Czeskobraterskiego w Pradze, gdzie przechowywane są spuścizny zaangażowanych osób. Część niniejszej rozprawy poświęcona dziejom tego Kościoła ma charakter pionierski.

Działania łódzkich baptystów utrwalone zostały w aktach administracji państwowej przechowywanych w archiwach polskich i rosyjskich. Interesujący materiał źródłowy – protokoły konferencji baptystycznych z lat 1867–1906 znajdują się w Elstal, w Niemczech. Centrum Baptystyczne prowadzi Archiwum im. Onckena a w nim uwagę zwraca również zbiór czasopism. Baptyści z terenu Królestwa Polskiego, a także z Łodzi mieli cenny zwyczaj pisania szczegółowych sprawozdań i codziennych relacji do baptystycznej prasy niemieckiej. Dzięki temu znalazły się tu ślady początków działalności baptystów w Łodzi. Opisy poświęcone tej grupie w niniejszej publikacji uwzględniły wiele nieznanych dotychczas szczegółów.

Dokumentacja dotycząca adwentystów łódzkich znajduje się przede wszystkim w Historycznym Archiwum Adwentystów Dnia Siódmego w Friedensau, w Niemczech. Zachowały się tu rękopiśmienne wspomnienia adwentystów dotyczące terenu Polski z lat 1900–1914, w tym także i Łodzi. Na uwagę zasługują kopie z archiwów amerykańskich w których znaleźć można informacje o łódzkich działaczach adwentystycznych oraz zbiór czasopism adwentystycznych zawierających dzienne sprawozdania z Łodzi. Dokumentacja ta nie była dotychczas uwzględniana, dlatego też dotarcie do niej dało możliwość zupełnie nowego spojrzenia na początki i działalność adwentystów w Łodzi.

Cenne źródło informacji stanowią także czasopisma i to zarówno te wydawane przez Kościoły czy grupy wyznaniowe jak i inne środowiska. W Bibliotece Instytutu Herdera w Marburgu znajduje się prasa niemiecka wydawana przez Niemców mieszkających przed II wojną światową w Polsce. W czasopismach tych zamieszczano dużo wspomnień dotyczących Łodzi, zarówno w XIX jak i XX wieku.

Jak udało się ustalić Łódź dla wszystkich protestantów była miastem wielu możliwości. Luteranie znaleźli w niej oparcie dla swojej aktywności i religijności,

reformowani – miejsce dla nowej parafii. Herrnhutom dała Łódź dom modlitwy i umacnianie się w wierze swoich przodków. Baptyści, adwentyści i Społeczność Chrześcijańska sądzili, że w wielotysięcznej Łodzi pozyskają licznych wyznawców. Choć to się nie udało to jednak dla wielu z nich miasto stało się centrum ich działalności. Raz nawet w Łodzi powstała nowa grupa religijna – Wolny Kościół Reformowany.

Z przeprowadzonych badań wynika, iż na gruncie łódzkim największą przewagę liczebną posiadali luteranie. Z biegiem lat parafia ewangelicko-augsburska św. Trójcy i św. Jana rozrosły się do ogromnych rozmiarów sięgając kilkunastu tysięcy wiernych. Tym samym były to największe parafie luterzańskie w Królestwie Polskim. Podobną pozycję zdobyły w Łodzi parafie baptystyczne, które ze względu na szybki wzrost liczebny stały się centrum różnych inicjatyw. Łódź w XIX w. i początkach XX w. była atrakcyjnym ośrodkiem dla wielu grup wyznaniowych (luteranie, herrnhuci, reformowani, Wolny Kościół Reformowany, baptyści, adwentyści, Społeczność Chrześcijańska). Wyznacznikiem ich aktywności i zaangażowania była organizacja życia religijnego zorientowana na chrześcijańskie wartości. Dla większości z nich sprawą priorytetową stało się wybudowanie własnej świątyni. Pozycję dominującą mieli niewątpliwie luteranie, posiadający na początku XX wieku dwa kościoły i trzeci w budowie. Baptyści wystawili okazałą kaplicę. Własny dom modlitwy posiadali herrnhuci. Pozostałe denominacje korzystały z istniejących świątyń albo wynajmowały różne lokale. W stosunku do potrzeb i ilości wiernych liczba budynków modlitewnych była niewystarczająca, podobnie jak mało było pastorów i kaznodziejów. Wszystkie grupy protestanckie starały się o to aby na ich czele stanęli ludzie przygotowani do pełnienia obowiązków religijnych. Najbardziej wykształceni byli pastory luterzańscy i reformowani, którzy kończyli na ogół 4-letnie studia teologiczne, w zdecydowanej większości w Dorpacie. Baptyści szkolili swoich kaznodziejów w seminarium w Hamburgu i przez krótki czas w Łodzi. Wolny Kościół Reformowany miał kaznodzieję po 2-letnich studiach teologicznych w Neukirchen. Adwentyści uczyli się w szkole misyjnej w Friedensau, herrnhuci w seminarium teologicznym w Gnadenfrei i Niesky, kaznodzieje Społeczności Chrześcijańskiej w seminarium w Moritzburgu koło Lipska.

Choć poziom tego wykształcenia był nierówny, konieczność jego zdobywania świadczy o dużym zaangażowaniu wszystkich grup protestanckich we właściwe relacje ze swoimi duchowymi przywódcami. Zwracano również baczną uwagę na wychowanie religijne. I tu prym wiedli również luteranie współorganizujący w pierwszej połowie XIX wieku szkoły w Łodzi, a później własne szkółki wyznaniowe zwane kantoratami. Pozostałe denominacje koncentrowały swoją aktywność na szkółkach religijnych zwanych nieraz sobotnimi

(adwentyści) czy niedzielnym (baptyści). O wysoki poziom swoich wyznawców dbał również Wolny Kościół Reformowany. Edukacja współwyznawców była priorytetem we wprowadzaniu w świat religii i relacje wewnątrz parafialne. Wielkomijskim parafiom luterzańskim zależało na utrzymaniu silnej więzi z wiernymi, dlatego też w drugiej połowie XIX w. położono silny akcent na ewangelizację rozbudowując wśród luteranów instytucje misji wewnętrznej, skierowując uwagę na bezpośredni kontakt z wiernymi (Misja Miejska), organizując pracę z dziećmi i młodzieżą czy zakładając stowarzyszenia śpiewacze. Te formy działalności, z różnym nasileniem pielęgnowane były także przez pozostałe denominacje. W funkcjonowaniu kościołów i nurtów religijnych wpisana była również działalność filantropijna. Dobroczynność i praca charytatywna przejawiała się w zakładaniu domów sierot, starców, czy szpitali dla współwyznawców. Luteranie zorganizowali Dom Miłosierdzia, baptyści Dom Diakonisa Tabea. Jednak wszystkie wysiłki były niewspółmierne w stosunku do potrzeb. Aktywność misyjna organizowała uwagę i ofiarność wiernych na misje wśród pogan i Żydów (luteranie, baptyści) a także wśród miejscowej ludności (baptyści, adwentyści, Wolny Kościół Reformowany, Społeczność Chrześcijańska). Misyjny charakter miały wszystkie Kościoły chrześcijańskie. Protestanci angażowali się w Łodzi w niektóre formy. Na wiernych oddziaływano również poprzez kazania i wydawnictwa religijne. Talenty krasomówcze posiadało wielu pastorów i kaznodziejów, niektórzy z nich mieli również umiejętności literackie i wydawnicze. Tym samym oddziaływali na wiernych przekazując jasne nakazy moralne i kształtując ich wrażliwość. Opinie o ich zaangażowaniu do dzisiaj (a więc w pokoleniu wnuków i prawnuków) są więcej niż pozytywne. Również za ich życia pisało się i mówiło dobrze o większości z nich. Pastorzy i kaznodzieje realizowali także model bogobojnej rodziny protestanckiej.

W toku badań udało się ustalić, że koegzystencja różnych narodowości a przede wszystkim wyznań podyktowana była sprawami ekonomicznymi i koniecznością współpracy. Ta niejako wymuszona tolerancja owocowała brakiem istotnych konfliktów na tle religijnym.

Jednak wzajemne relacje pomiędzy wyznaniem protestanckimi można określić raczej jako konkurencję. Dla Kościoła ewangelicko-augsburskiego wszystkie inne propozycje niż teologia luterńska były nie do przyjęcia. Herrnhuci czy Społeczność Chrześcijańska działające w jego ramach nie znajdowały zrozumienia. Jedynym tolerowanym wyznaniem byli reformowani, choć w Łodzi stanowili zbyt małą grupę aby być partnerem dla luteranów. Pozostałe grupy postrzegane były jako sekty, tym niebezpieczniejsze im więcej wiernych pozyskiwali z łona Kościoła. Dla Kościoła ewangelicko-reformowanego – Wolny Kościół Reformowany był również traktowany jako konkurencja, przede wszystkim z powodu

zabierania wiernych. Nieco inaczej przedstawiała się sytuacja pomiędzy małymi grupami religijnymi. Najbardziej otwarci i tolerancyjni byli herrnhuci, którzy udostępniali swój dom modlitwy na spotkania Wolnego Kościoła Reformowanego, Społeczności Chrześcijańskiej a nawet luteranom, kiedy kościół św. Trójcy był w remoncie. Herrnhuci unikali natomiast baptystów, którzy zabierali im wiernych. Podobne były też relacje baptyści – adwentyści.

Losy protestantów splatały się z życiem całej społeczności, zróżnicowanej pod względem narodowym i wyznaniowym. Niemcy, Polacy i Żydzi a później Rosjanie, wszyscy mieszkańcy Łodzi różnili się od siebie nie tylko językiem i pochodzeniem ale także wielością wyznań. Jednak żadna religia nie dominowała nad pozostałymi. Protestanci byli najaktywniejszą i najlepiej zorganizowaną społecznością. Luteranie, głównie Niemcy stanowili najzamożniejszą grupę do której należeli, obok dużej liczby robotników bogaci przemysłowcy i średni personel fabryczny. Reformowani, zróżnicowani narodowo, głównie Czesi, Polacy i Niemcy rekrutowali się w Łodzi głównie z warstw robotniczych. Baptyści, w przeważającej części Niemcy, pochodzili z warstw niższych i biedniejszych, podobne jak herrnhuci czy członkowie Społeczności Chrześcijańskiej. Wolny Kościół Reformowany tworzyli Czesi wywodzący się z warstw robotniczych.

W dzisiejszej Łodzi protestanci stanowią niewielką grupę. Na stałe jednak wpisali się w jej oblicze pozostawiając do dzisiaj ślady materialne (kościół, budynki) i pamięć o ludziach, którzy chcieli poświęcić swe życie Bogu, wiernym i miastu. Pluralizm narodowy i wyznaniowy wyznaczał całą tę społeczność niepowtarzalny rytm i sposoby działania.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

W okresie od obrony pracy doktorskiej do dnia dzisiejszego moim najważniejszym polem aktywności naukowej jest historia, archiwistyka i popularyzacja nauki. Zaraz po obronie opublikowałam moją pracę doktorską w formie książki *Życie filmowe Łodzi w latach 1896–1939*, Warszawa–Łódź 1992 i w skromnym stopniu kontynuowałam badania zainicjowane tym tematem w formie trzech publikacji.

W dotychczasowym dorobku, który obejmuje wyszczególnione w załącznikach publikacje i niepublikowane referaty wygłaszane na konferencjach wyróżniam następujące zainteresowania badawcze:

1. Prace związane z historią protestantyzmu w Polsce:

Publikacje i artykuły dotyczą dziejów protestantyzmu w Warszawie, Galicji i Łodzi (XVIII–XX w.) – 14 publikacji; oraz wybranych zagadnień takich jak: dobroczynność, nauka religii,

udział protestantów w różnych organizacjach i życiu miejskim. Tematyka ta zaowocowała również 4 recenzjami.

W konsekwencji zainteresowań nad protestantyzmem powstała książka *Protestanci w Łodzi 1815 – 1914. Między edukacją a ewangelizacją*. Warszawa 2014, która jest podstawą ubiegania się o wszczęcie przewodu habilitacyjnego.

2. Prace związane z historią nauki:

Publikacje i artykuły dotyczą Marii Skłodowskiej Curie, Stanisława Staszica, Benedykta Dybrowskiego oraz Muzeum Polskiego w Rapperswil. Tematom tym poświęcone były również wystawy, które inicjowałam i organizowałam. Za główne osiągnięcie uważam książkę, której jestem współautorką: *Maria Skłodowska-Curie. Kobieta uczona*, Warszawa 2003, wydanie L'Oreal.

3. Prace związane z archiwistyką:

Za ważne osiągnięcie uważam opracowanie czterech przewodników archiwalnych. Mojego autorstwa jest informator *Polen-Österreich von 16. zum 20. Jahrhundert. Ein Dokumentenführer*, Warszawa 1995 dotyczący źródeł archiwalnych do stosunków polsko-austriackich w archiwach polskich. Na jego wydanie otrzymałam finanse z Ministerstwa Nauki i Badań (Bundesministerium für Wissenschaft und Forschung in Wien) Republiki Austriackiej oraz Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych. Jestem współautorką *Przewodnik po zasobie Archiwum PAN*, Warszawa 1999 oraz przewodnika archiwalnego poświęconego dokumentom które związane są z dziejami protestantyzmu w Polsce: *Dzieje protestantyzmu w Polsce. Przewodnik archiwalny*, Toruń 2001. Publikację tę finansował Niemiecki Instytut Historyczny. Rezultatem kolejnych badań był *Informator o archiwach i dziejach polonii w Australii oraz Nowej Zelandii w dokumentach*, Warszawa 2012, którego jestem współautorką i redaktorem. Książka powstała w ramach grantu otrzymanego z Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

Zainicjowałam powstanie informatora: *Księgi metrykalne i stanu cywilnego w archiwach państwowych*, Warszawa 1998 do którego napisałam wstęp i zdobyłam finanse z Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej na jego wydanie.

Pracując w Archiwum Głównym Akt Dawnych opracowałam 16 inwentarzy archiwalnych, które następnie opisałam w 17 artykułach.

Moje zainteresowania związane z historią łódzkich protestantów doprowadziły do opracowania zbiorów proveniencji kościelnej w Państwowym Archiwum w Łodzi.

Jestem autorką szeregu artykułów, sprawozdań i recenzji. Pisałam na temat *public relations* w archiwach, prawa archiwalnego, Światowej Liście UNESCO, użytkownikach, o archiwach w różnych państwach w tym także polonijnych. Wiele wypowiedzi poświęciłam Archiwum Polskiej Akademii Nauk, archiwom naukowym i Sekcji Archiwów Instytucji Naukowych. Pisałam sprawozdania ze zjazdów archiwistów niemieckich i kongresów światowych, recenzowałam „Der Archivar”, najważniejsze niemieckie pismo archiwalne i książki o tematyce archiwalnej.

Międzynarodowa współpraca naukowa:

Od momentu obrony pracy doktorskiej wiele uwagi poświęcam międzynarodowej współpracy naukowej. Utrzymuję stały kontakt ze środowiskiem archiwalnym z całego świata. Wyrazem mojego zaangażowania jest uczestnictwo (od 2000r.) w Międzynarodowej Radzie Archiwalnej (International Council of Archives). W latach 2004 – 2012 (dwie możliwe kadencje) byłam w zarządzie Sekcji Archiwów Uniwersyteckich i Naukowych (Section on University and Research Institution Archives), biorę udział w odbywających się co 4 lata kongresach archiwalnych i corocznych konferencjach organizowanych przez Sekcję. Często w czasie spotkań wygłaszam referaty.

Przez kilka lat (1997–2010) współpracowałam z Korporacją Europejskich Archiwów naukowych (Cooperation on the Archives of Science in Europe) biorąc udział w corocznych konferencjach.

W ramach swoich zainteresowań dziejami protestantyzmu jestem od 1997 w Komisji Historii Niemców w Polsce (Kommission für die Geschichte der Deutschen in Polen). W latach 2004–2008 byłam także członkiem zarządu.

W 2007 r. współtworzyłam Grupę Wyszehradzką Archiwów. Grupa współpracuje ze stowarzyszeniami archiwistów z Polski, Słowacji, Czech i Węgier. Corocznie organizujemy konferencje i wspólne spotkania. W 2013 r., jako pomysłodawczyni, współredagowałam pierwszy numer wspólnego pisma „Archivarius Visegradensis”.

We wszystkich tych organizacjach ważnym elementem mojej działalności naukowej jest **inicjowanie i organizowanie konferencji**. Jestem pomysłodawczynią, organizatorką bądź współorganizatorką 7 konferencji międzynarodowych i zagranicznych

Biorę również udział w konferencjach zagranicznych. Do chwili obecnej wygłosiłam 39 referatów w języku niemieckim, rosyjskim, angielskim i niekiedy polskim. Podczas wielu konferencji brałam udział w zebraniach zarządów, prowadzę obrady, biorę udział w dyskusji.

Konferencje te spotykały się z bardzo dobrym przyjęciem międzynarodowym a uczestniczyli w nich badacze z wielu krajów europejskich , USA i innych kontynentów.

Ze współpracą międzynarodową związane są również moje badania naukowe prowadzone w różnych archiwach i bibliotekach głównie europejskich. Otrzymałam **21 stypendiów** na realizację następujących tematów: Historia protestantyzmu na ziemiach polskich, Działalność Marii Skłodowskiej Curie, Śladami Alfreda Nobla, Możliwości pozyskiwania i opracowywanie spuścizn, Funkcjonowanie archiwów, Archiwa polonijne.

Oprócz działalności międzynarodowej włączam się aktywnie w **życie naukowe w Polsce**. Od 1992 r. jestem członkiem Stowarzyszenia Archiwistów Polskich (SAP), w latach 2002–2007 byłam w zarządzie. W oddziale w Warszawie pełniłam funkcję wiceprezesa przez dwie kadencje (2002–2012). W 1997 r. utworzyłam sekcję Archiwów Instytucji Naukowych i Kulturalnych, którą wprowadziłam do SAP w 2002 r. a następnie byłam jej przewodniczącą do 2012 r. (dwie możliwe kadencje). Z mojej inicjatywy sekcja zorganizowała 25 konferencji.

W 2007 r. powołałam do życia Polskie Towarzystwo Archiwalne, którego prezesem jestem do dzisiaj. Od 2009 jestem też prezesem Towarzystwa Rapperswilskiego. W tym czasie zainicjowałam i zorganizowałam:

Festiwal Rapperswilski, 11–12 września 2010 r. Festiwal, został zorganizowany w celu przybliżenia idei Muzeum Polskiego w Rapperswilu i pokazania tzw. „resztek rapperswilskich” czyli tego co zostało po pożodze wojennej.

Pikniki Archiwalne, 2010–2014, zorganizowane z okazji Międzynarodowego Dnia Archiwów (9 czerwca), zawsze w sobotę, na początku czerwca. Na Pikniku archiwa warszawskie prezentują swoje dokonania w formie wystaw, wykładów, prezentacji, porad i konkursów. Piknikowi towarzyszy oprawa muzyczna i kulinarna. W 2014 r. odbyła się V edycja Pikniku.

Oba wydarzenia są mojego pomysłu a przy ich realizacji współpracowałam i współpracuję z wieloma instytucjami kulturalnymi.

Jestem także członkiem zarządu Komitetu Historii Nauki i Techniki (od 2005 do dzisiaj), Łomżyńskiego Towarzystwa Naukowego im. Wagów (od 2010 do dzisiaj) i Societas Lindleiana (od 2009 do dzisiaj). Przez dwie kadencje 1995–2005 byłam w Radzie Kuratorów Fundacji Ossolineum we Wrocławiu a od 2013 r. zostałam powołana do składu Rady Archiwalnej funkcjonującej przy Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych.

Zorganizowałam bądź współorganizowałam 19 konferencji krajowych, uczestniczyłam w 66, wygłosiłam 38 referatów. Podczas wielu konferencji prowadziłam obrady i brałam udział w dyskusji.

Wyrazem moich zainteresowań są również **wystawy**. Jestem autorką bądź współautorką 14. Zdecydowana większość z nich pokazywana była wielokrotnie w kraju i za granicą. Największą popularność zdobyła wystawa (byłam współautorką) o Marii Skłodowskiej Curie, która była prezentowana w ok. 70 krajach, w różnych wersjach językowych. Dużym zainteresowaniem cieszy się wystawa „Polscy odkrywcy Syberii” do której współtworzyłam scenariusz i opracowałam 3 plansze. Wystawa pokazywana była w Jakucji i w około 30 miejscach na Syberii. Kolejna prezentacja „Mikołaj Kopernik. Życie i dzieło” (współautorstwo) miała swoją premierę w Parlamencie Europejskim w Brukseli oraz swoje edycje w Charkowie i w Polsce.

Oprócz wystaw i konferencji zaangażowana jestem w różne przedsięwzięcia jubileuszowe z których najciekawsze poświęcone były 200-leciu powstania Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Warszawie i 250-leciu urodzin Stanisława Staszica. Biorę także udział w Nocy Muzeów (współpracuję scenariusze), Festiwalu Nauki (mam wykłady i prowadzę warsztaty archiwalne).

Jestem również redaktorem wydawnictwa naukowego „Biuletyn Archiwum Polskiej Akademii Nauk” (od 2007 r. – redaktor naczelny), od 2013 r. wspomnianego „Archivarius Visegradensis”.

Jestem laureatem Nagrody Naukowej Prezesa Polskiej Akademii Nauk (2013), mam Złoty Krzyż Zasługi, Złoty Medal za Długoletnią Służbę, Odznakę Honorową za Zasługi dla Archiwistyki, Medal Towarzystwa Marii Skłodowskiej Curie w Hołdzie i Medal Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. W 2014 r. otrzymałam Wyróżnienie Specjalne: Popularyzator Nauki.

Moim głównym miejscem pracy jest Archiwum Polskiej Akademii Nauk ale prowadzę także **działalność dydaktyczną**. Wykłady na tematy archiwalne prowadziłam w Uniwersytecie Warszawskim, Uniwersytecie Śląskim, aktualnie w Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu i w Centrum Kształcenia Ustawicznego w Warszawie. Wykładałam też za granicą: w szkole Archiwalnej w Marburgu, w szkole Archiwalnej w Poczdamie i w szkole Archiwalnej w Monachium. Regularnie mam wykłady na tematy archiwalne i historyczne w różnych ośrodkach naukowych w Polsce i w Europie, w 2012 r. w ośrodkach polonijnych w Australii (w sumie 35 wykładów za granicą, 22 w Polsce)

Ważną dla mnie działalnością jest **popularyzacja nauki**. W tym działaniu mieszczą się konferencje, wystawy, organizacja jubileuszów, udział w Nocy Muzeów czy Festiwalu Nauki. Od 2006 r. prowadzę wykłady w Uniwersytetach III wieku. Tematem moich wykładów są znane postaci historyczne i interesujące wydarzenia. Od 2011 r. prowadzę warsztaty genealogiczne dla seniorów. Jestem zapraszana do radia i telewizji, gdzie mam wywiady, prelekcje i różne wystąpienia. W 2014 r. zostałam zaproszona do programu „Ludzie z pasjami”.

Henna Krejpcak